

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Forkortelser	7
Del I: Institutioner, regulering og rettigheder	25
<i>Kapitel 1</i>	
EU's struktur og udvikling, værdier, mål og midler	27
1. EU's struktur	27
1.1. Efter Lissabon-traktaten	27
1.1.1. Enhedsstruktur	27
1.1.2. Kompetencestrukturen i EU	28
1.1.2.1. Områder, hvor EU har enekompetence	28
1.1.2.2. Områder, hvor der er delt kompetence mellem EU og Medlemsstaterne.	28
1.1.2.3. Områder hvor EU kun har kompetence til at understøtte Medlemsstaternes tiltag	29
1.1.3. Fjernniveau-regulering	30
1.2. Søjlestrukturen (tempelmodellen) fra 1993 til 2009	31
2. Forfatningsudviklingen i EU	32
2.1. Generelt om forfatningsudviklingen (konstitutionaliseringen) i EU	32
2.1.1. Konstitution og konstitutionalisering	32
2.1.2. Skrevne og uskrevne dele af EU's forfatning	33
2.1.3. Mellemsstatsligt og overstatsligt samarbejde i EU.	34
2.1.4. EU's økonomiske forfatning: det indre marked og ØMU'en	35
2.1.4.1. Det indre marked	35
2.1.4.2. Den Økonomiske og Monetære Union (ØMU'en)	36
2.1.5. EU's udvidelse	36
2.2. Baggrund: 2. Verdenskrig	37
2.3. De formelle regler om traktatvedtagelse og -ændringer	37
2.3.1. Den almindelige traktatrevisionsprocedure	38
2.3.2. De forenkledte traktatrevisionsprocedurer	39
2.4. EKSF-traktaten 1951 (udløbet i 2002)	39
2.5. EØF- og EURATOM-traktaterne 1957	40
2.6. Den Europæiske Fælles akt 1986	42

2.7.	Maastricht-traktaten 1992	42
2.7.1.	De danske forbehold	43
2.7.2.	EU-traktaten i Maastricht-versionen	43
2.7.3.	Udvidelse af målformuleringerne	44
2.7.4.	Traktatfæstelse af ØMU'en	45
2.7.5.	Unionsborgerskabet	45
2.8.	Amsterdam-traktaten 1999	46
2.8.1.	Forberede EU's udvidelse	46
2.8.2.	Flytning af emner fra mellemstatslig (søjle 3) til overstatslig (søjle 1) regulering	46
2.8.3.	Rådet og parlamentet som fælles lovgiver	47
2.9.	Nice-traktaten 2001	47
2.10.	Den ikke gennemførte forfatningstraktat 2004	47
2.11.	Lissabon-traktaten 2009	48
2.11.1.	Ny EU-retlig terminologi	48
2.11.2.	Chartret får traktatrang	49
2.11.3.	Ændret kontekst for fri bevægelighed for personer, bl.a. arbejdskraft	50
2.11.4.	Værdier, mål og grundlæggende rettigheder	50
2.11.5.	Struktur	52
2.11.6.	Institutioner	52
2.11.7.	Vedtagelsesprocedurer	53
2.11.8.	Udtræden – Brexit	54
2.12.	Finanspagten	54
3.	EU's værdier	55
4.	EU's mål og midler	59
4.1.	Mål og midler i traktaterne før 1992: oprettelse af et indre marked	59
4.2.	Mål og midler i EU fra Maastricht-traktaten (1993) til Lissabon-traktaten (2009)	60
4.2.1.	EF-traktaten	60
4.2.2.	EU-traktaten fra Maastricht-traktaten til Lissabon-traktaten	62
4.3.	Mål og midler efter Lissabon-traktaten	64

Kapitel 2

Institutioner	67
1. Indledning	67
1.1. De vigtigste institutioner	67
1.2. Den historiske udvikling	
Ændringer i magtbalancen mellem institutionerne	68
1.3. EU og demokrati	70
1.4. Regelgrundlaget	71
2. Europa-Parlamentet	71

2.1.	Europa-Parlamentets sammensætning	72
2.1.1.	Valgsystem	72
2.1.2.	Antal medlemmer	73
2.2.	Europa-Parlamentets organisation	75
2.3.	Europa-Parlamentets funktioner og kompetence	76
2.3.1.	Lovgivningsmagt vedr. sekundærregulering	76
2.3.2.	Budgetkompetence	76
2.3.3.	Udnævnelse af Kommissionen	78
2.3.4.	Andre funktioner	78
3.	Det Europæiske Råd	79
3.1.	Sammensætning og møder	79
3.2.	Kompetence	79
4.	Rådet	80
4.1.	Rådets sammensætning, funktion og afstemningsregler	80
4.2.	Rådets opgaver	80
4.3.	Coreper, generalsekretariat og arbejdsgrupper	81
5.	Kommissionen	82
5.1.	Sammensætning	82
5.2.	Hvordan udpeges Kommissionen?	82
5.2.1.	Kommissionsformanden	82
5.2.2.	De enkelte kommissærer	83
5.2.3.	Den samlede kommission	83
5.2.4.	Kønsbalance	83
5.3.	Opgaver	83
6.	EU-Domstolen	85
6.1.	Sammensætning og procesmåde	86
6.2.	EU-Domstolens funktioner og kompetence generelt	86
6.3.	Traktatbrudssager	88
6.4.	Annulationssøgsmål	89
6.4.1.	Hvem har søgsmålskompetence?	91
6.4.1.1.	Medlemsstaterne, Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen	91
6.4.1.2.	Regionsudvalget og ECB	92
6.4.1.3.	Fysiske og juridiske personers søgsmålskompetence	92
6.4.1.3.1.	Annulationssøgsmål mod afgørelser	92
6.4.1.3.2.	Forordninger	93
6.4.1.3.3.	Direktiver	93
6.4.2.	Søgsmålsgrunde	94
6.4.2.1.	Inkompetence	94
6.4.2.2.	Væsentlige formelle mangler	94
6.4.2.3.	Indholdsmangler	95
6.4.2.4.	Magtfordrejning	95
6.4.3.	Retsvirkninger	95

6.5.	Præjudicielle afgørelser	96
6.5.1.	Hvem kan spørge?	96
6.5.1.1	Nationale domstole	96
6.5.1.2.	Faglig voldgift	97
6.5.1.3.	Anke- og Klagenævn og lignende	97
6.5.1.4.	Privat voldgift m.v.	98
6.5.2.	Hvem har pligt til at spørge?	98
6.5.3.	Acte clair-doktrinen	99
6.5.4.	Ugyldighed	99
6.5.5.	Hvad kan EU-Domstolen udtale sig om?	100
6.6.	Udtalelser om indgåelse af traktater med tredjelande	102
6.7.	Andre sagstyper	102
6.7.1.	Passivitetssøgsmål	102
6.7.2.	Erstatningssager	103
6.7.3.	Personalesager	103
6.7.4.	Voldgift	103
6.8.	Foreløbige forholdsregler	103
6.9.	Retten og specialretter	104
6.10.	Specialretter. Retten for EU-personalesager	104
7.	Den Europæiske Centralbank (ECB) og ESCB	105
8.	Revisionsretten	106
9.	Andre institutioner, organer og agenturer	106
9.1.	Den højtstående repræsentant for udenrigsanliggender	106
9.2.	Arbejdsmarkedets parter på europæisk plan	107
9.3.	Det Økonomiske og Sociale udvalg	107
9.4.	Regionsudvalget	108
9.5.	Den Europæiske Investeringsbank	108
9.6.	EU-agenturer	108
10.	Nationale parlamenter	109
11.	Unionsborgerne	110
11.1.	Valgret og valgbarhed til Parlamentet	110
11.2.	Information og aktindsigt	110
11.3.	Europa-Parlamentets Ombudsmand	111
12.	Den almindelige lovgivningsprocedure vedr. sekundærregulering (art. 294 TEUF)	112
12.1.	Lovgivningsinitiativ. Kommissionens rolle	113
12.2.	Førstebehandling	113
12.3.	Anden behandling	114
12.4.	Forligsprocedure	114
12.5.	Tredjebehandling	115
12.6.	Den sociale dialog	115
12.7.	Afstemningsregler	116
12.7.1.	Kvalificeret flertal	116
12.7.2.	Enstemmighed i Rådet	116

12.8. De nationale parlamenters rolle efter subsidiaritetsprincippet (nærhedsprincippet)	117
12.9. Lovteknisk kvalitet	117
12.9.1. Kodificering	119
12.9.2. Omarbejdning (Refonte, recast)	120
12.9.3. Konsolidering	120
12.9.4. Forskellige bestemmelser	120
 <i>Kapitel 3</i>	
Retskilder og fortolkning i EU	121
1. Overblik over EU-rettens kilder	121
1.1. Overblik	121
1.2. Princippet om den tildelte kompetence. Legalitetsprincippet. Hjemmel	123
1.3. Subsidiaritetsprincippet (nærhedsprincippet) og proportionalitetsprincippet	125
2. Generelt om teori og metode i EU-retten	127
2.1. Retsdogmatisk metode (retskilder og fortolkning) og dens teoribaggrund(e)	128
2.2. EU-Domstolens fortolkningsstil	131
2.2.1. Ordlydsfortolkning	131
2.2.2. Sammenhæng og helhed	132
2.2.3. Formålsfortolkning. Teleologisk fortolkning	133
2.2.4. EU-rettens udviklingstrin	135
2.3. Objektiv ordlydsfortolkning contra forarbejder som fortolkningsbidrag	135
2.3.1. Generelt om objektiv og subjektiv fortolkning	135
2.3.2. Forarbejder og princippet om den tildelte kompetence	136
2.3.2.1. Ensidige erklæringer fra enkelte lande	138
2.3.2.2. Rådserklæringer	139
3. EU's traktatgrundlag	139
3.1. TEU og TEUF	140
3.2. Traktatpræambler, protokoller, erklæringer m.v.	140
4. Bindende sekundærregulering	141
4.1. Lovgivningsmæssige og ikke-lovgivningsmæssige retsakter	142
4.2. Forordninger	143
4.3. Direktiver	144
4.4. Generelle og individuelle afgørelser	144
4.5. Minimumsharmonisering eller fuldstændig harmonisering	145
4.5.1. Begreberne	145
4.5.2. Kompetencekategorier. Hjemmelsproblemet. Dobbeltformål	146
4.5.3. Forholdet mellem harmoniseringsform og retfærdiggørelse af restriktioner	149

4.5.4. Forholdet mellem harmoniseringsform og Medlemsstaternes skønsmargen	150
5. Soft law (ikke-bindende regulering)	150
5.1. Henstillinger og udtalelser	150
5.2. Den åbne koordinationsmetode	151
6. Bedre lovgivning	152
7. Retspraksis, navnlig EU-Domstolens	153
7.1. Præjudikatværdi over for EU-Domstolen selv	154
7.2. Præjudikatværdi over for nationale domstole	155
7.3. Udtalelser fra generaladvokaterne	155
7.4. Andre domstole, navnlig Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD)	155
8. Folkeret, der indgår i EU-retten	155
9. Findesteder for EU-rettens kilder	157

Kapitel 4

Almindelige retsprincipper og grundlæggende rettigheder og friheder	159
1. Terminologi/klassifikation	159
2. Den historiske udvikling	161
2.1. Ændring i retskildestruktur: Gradvis kodifikation af grundlæggende rettigheder	162
2.2. EU-Domstolens udvikling af grundlæggende rettigheder	166
2.3. Løftestang for EU-rettens forrang	167
3. Grundlæggende rettigheder og unionsborgerskab	169
4. Generelt om Chartret	170
4.1. Struktur og hovedindhold	170
4.2. Fortolkning af Chartret	172
4.3. Chartret og EMRK	172
5. De enkelte rettigheder, friheder og principper i Chartret	175
5.1. Værdighed	175
5.2. Friheder	176
5.3. Ligestilling	180
5.4. Solidaritet	182
5.5. Borgerrettigheder	185
5.6. Retfærdighed i retssystemet	186
6. Chartrets retsvirkninger	187
6.1. Tydeliggørelse af allerede gældende ret. Ingen skabelse af ny ret	187
6.2. Gyldighedskontrol internt i EU-retten	188
6.2.1. Praksis før Lissabon-traktaten	188
6.2.2. Praksis efter Lissabon-traktaten	189
6.3. Virkning i national ret	189
7. Almindelige principper og grundlæggende rettigheder, der ikke eller kun delvis er nævnt i Chartret	193
7.1. Demokrati- og retsstatsprincippet	193

7.2.	Loyalitets- og solidaritetsprincippet	193
7.3.	Proportionalitetsprincippet	194
7.4.	Gennemsigtigheds- og effektivitetsprincippet.	197
7.5.	Gensidig anerkendelse.	197
7.6.	Berettigede forventninger og retssikkerhedsprincippet.	198
 <i>Kapitel 5</i>		
	Samspil mellem EU-ret, national ret og folkeret.	201
1.	Indledning	201
2.	EU-konform fortolkning	202
2.1.	Hjemlen til pligten til EU-konform fortolkning. Retskildehierarkiet i EU og integrationen mellem retsregler af EU-retlig, nationalretlig og folkeretlig herkomst	202
2.1.1.	Direktivkonform fortolkning	202
2.1.2.	Pligten til EU-konform fortolkning efter art. 4, stk. 3 TEU	203
2.2.	Pligten til EU-konform fortolkning skal opfyldes, før der tages stilling til direkte virkning og forrang	205
2.3.	Hvilke dele af EU-retten skal dansk ret fortolkes i overensstemmelse med?	205
2.4.	Hvem har pligt til EU-konform fortolkning?	205
2.5.	Fra hvilket tidspunkt skal der fortolkes EU-konformt?	206
2.6.	Hvilke dele af dansk ret skal fortolkes EU-konformt?	206
2.7.	Hvad forstås ved fortolkning contra legem?	206
3.	Direkte virkning	210
3.1.	Begreber	211
3.2.	Pligtsubjekter	212
3.3.	Hovedbetingelse: klare og præcise regler	212
3.4.	Forskellige regeltypers direkte virkning	212
3.4.1.	Traktaterne (TEU og TEUF)	212
3.4.2.	Chartret	213
3.4.3.	Andre grundlæggende rettigheder og almindelige retsprincipper	215
3.4.4.	Folkeretlige traktater, EU er forpligtet af	216
3.4.5.	Forordninger	216
3.4.6.	Direktiver	216
3.4.6.1.	Vertikal direkte virkning	217
3.4.6.2.	Legalitetsprøvelse af national ret: Direktiver, der giver Medlemsstaterne et skøn inden for visse grænser	219
3.4.6.3.	Horisontal direkte virkning	220
3.5.	Konklusioner vedr. direkte virkning	221
4.	EU-rettens forrang	221
4.1.	Costa mod ENEL-sagen	222

4.2.	Hvilke EU-regler har forrang?	223
4.3.	Hvilke nationale regler har EU-retten forrang for?	225
4.4.	Konsekvenser af forrang	225
4.4.1.	EU-reglen skal anvendes.	225
4.4.2.	Nationale domstole skal undlade at anvende nationale regler, der strider mod EU-regler	225
4.4.3.	Er modstridende national ret ugyldig?	225
5.	Pligt til at tage ikke-bindende EU-ret i betragtning.	226
6.	Pligt til at implementere direktiver og anden EU-ret.	227
6.1.	National lovgivning.	227
6.2.	Nationale lovforarbejder	228
6.3.	Doms- og administrativ praksis.	228
6.4.	Kollektive overenskomster	229
7.	Statsligt erstatningsansvar	229
8.	National ret som retskilde i EU-retten. Komparativ ret.	233
9.	Samspillet mellem EU-ret og folkeret	234

Kapitel 6

Den Økonomiske og Monetære Union	235
1. Introduktion	235
2. Generelt om udviklingen	235
3. Hovedlinjerne i regelgrundlaget i øvrigt	240
4. Den Europæiske Centralbank og Det Europæiske System af Centralbanker.	246
5. Penge- og økonomisk politik	250
6. Valutakursmekanismen ERM II.	254
7. Overvågning og håndtering af kriseramte lande	258
8. Visioner	260
9. Bankunion	262

Del II: Det Indre Marked	265
---	-----

Kapitel 7

Generelt om fri bevægelighed	267
1. Introduktion	267
2. Det indre marked	271
3. Vægtning af relevante retskilder	274
4. Anvendelsesområde og visse væsentlige begreber	275
4.1. Samspillet mellem de enkelte friheder	276
4.2. De berettigede m.m.	277
4.3. De forpligtede m.m.	278
4.4. Interne forhold.	282
4.5. Økonomiske aktiviteter	283
4.6. Medlemsstaternes kompetencer.	284

4.7.	Omvendt diskrimination	284
4.8.	Omgåelse og misbrug	284
4.9.	Sekundær regulering	286
4.10.	Bagatelregel	287
5.	Forbud	288
5.1.	Diskriminationsforbuddet	288
5.2.	Restriktionsforbuddet	290
5.3.	Markedsadgang	291
5.4.	Gensidig anerkendelse	293
6.	Legitime hensyn	295
6.1.	Traktatfæstede hensyn	295
6.2.	Domstolsskabte hensyn	296
6.3.	Betydningen af sondringen efter hindringens art	297
6.3.1.	Den første tilgang	297
6.3.2.	Den anden tilgang	299
6.3.3.	Den tredje tilgang	301
6.4.	Usikkerheden om retstilstanden	303
6.5.	Egnethed	305
6.6.	Det virkelige formål	305
6.7.	Økonomiske hensyn	305
6.8.	Grundretskontrol	307
6.9.	Proportionalitetsprincippet	308

Kapitel 8

Varer	311
1. Introduktion	311
2. Kort om art. 34 TEUF	311
3. Begrebet varer	313
4. De berettigede og de forpligtede	314
5. Kvantitative indførselsrestriktioner	315
6. Foranstaltninger med tilsvarende virkning	316
6.1. Dassonville	317
6.2. Cassis de Dijon	318
6.3. Domspraksis i 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne	319
6.4. Keck	320
6.5. Påhængsvogns-sagen	321
6.6. Domspraksis efter Påhængsvogns-sagen	323
6.7. Sammenfatning vedr. forbuddet i art. 34 TEUF	327
7. Legitime hensyn	328
7.1. Art. 36 TEUF	328
7.2. Cassis de Dijon-princippet	333
7.3. Grundretskontrol	336
7.4. Proportionalitetsprincippet	338
7.5. Sammenfatning	338

7.5.1.	Kvantitative indførselsrestriktioner	339
7.5.2.	Produktkrav	339
7.5.3.	Anvendelseskrav	340
7.5.4.	Øvrige krav, herunder i særdeleshed om markedsføring	341
8.	Art. 35 TEUF vedr. eksportrestriktioner	342
8.1.	Forbuddets karakter	342
8.2.	Eventuelle undtagelsesmuligheder	346
8.3.	Sammenfatning	347
9.	Art. 37 TEUF vedr. statslige handelsmonopoler	348
9.1.	Forbuddets karakter	349
9.2.	Eventuelle undtagelsesmuligheder	352
9.3.	Sammenfatning	352
10.	Toldunion	353
10.1.	Forbud mod told og afgifter med tilsvarende virkning	353
10.1.1.	Forbuddets karakter	353
10.1.2.	Eventuelle undtagelsesmuligheder	354
10.1.3.	Sammenfatning	356
10.2.	Diskriminerende interne afgifter	356
10.2.1.	Forbuddets karakter	357
10.2.2.	Eventuelle undtagelsesmuligheder	359
10.2.3.	Sammenfatning	360
10.3.	Forholdet mellem art. 30 og 110 TEUF	360
10.4.	Forholdet til art. 34 TEUF	364

Kapitel 9

Tjenesteydelser	367	
1.	Introduktion	367
2.	Kort om art. 56 TEUF	369
3.	Begrebet tjenesteydelser	371
3.1.	Ydelser mod betaling	372
3.2.	Forholdet til de andre fri bevægelighedsregler	373
4.	De berettigede og de forpligtede	376
5.	Diskriminationsforbud og/eller restriktionsforbud	377
5.1.	Nationalitet	378
5.2.	Krav om etablering	378
5.3.	Bopælskrav	379
5.4.	Krav om tilladelse, registrering m.v.	379
5.5.	Skat	379
5.6.	Forbud mod visse salgformer	380
5.7.	Forbud mod reklamer	381
5.8.	Hindringer for arbejdsgivere, der bevæger arbejdskraft	381
5.9.	Forbud mod spil og lotteri	383
5.10.	Sundhedsydelser	384
6.	Legitime hensyn	385

6.1.	Ordre public	385
6.2.	Udøvelse af offentlig myndighed	386
6.3.	Domstolsskabte hensyn	388
6.3.1.	Sikringen af sammenhængen i en beskatningsordning m.m.	388
6.3.2.	Den sociale sikringsordnings økonomiske ligevægt	389
6.3.3.	Beskyttelsen af arbejdstagere	390
6.3.4.	Den sociale beskyttelse	391
6.3.5.	Formål af kulturel art	391
6.4.	Grundretskontrol	392
6.5.	Proportionalitetsprincippet	395
6.6.	Sammenfatning vedr. legitime hensyn	395
7.	Service direktivet	396
7.1.	Ikrafttræden og gennemførelse	397
7.2.	Formål	397
7.3.	Anvendelsesområde m.m.	398
7.4.	Definitioner	401
7.5.	Centrale bestemmelser vedr. fri udveksling af tjenesteydelser	402
7.6.	Centrale bestemmelser vedr. tjenestemodtageres rettigheder	407
7.7.	Sammenfatning	408

Kapitel 10

Etablering	409
1. Introduktion	409
2. Kort om art. 49 og 54 TEUF	410
3. Begrebet etablering	411
4. De berettigede og de forpligtede	413
5. Diskriminations- og/eller restriktionsforbud	415
5.1. Nationalitet	417
5.2. Bopæl	418
5.3. Forbud mod etablering i flere lande.	418
5.4. Kvalifikationskrav	419
5.5. Begrænsninger i adgangen til at anvende professionelle titler	420
5.6. Diskriminerende oversættelser	421
5.7. Beskatning	421
5.8. Begrænsning af antallet af tilladelser	422
5.9. Kollektive kampskridt	424
6. Legitime hensyn	425
6.1. Om art. 52 TEUF	425
6.1.1. Den offentlige orden	425
6.1.2. Den offentlige sikkerhed	426
6.1.3. Den offentlige sundhed	426
6.2. Udøvelse af offentlig myndighed	428
6.3. Domstolsskabte hensyn	430

6.3.1.	Beskyttelse af arbejdstagernes rettigheder	431
6.3.2.	Sikring af sammenhængen i en beskatningsordning m.m.	432
6.3.3.	God handelsskik	432
6.3.4.	Forbrugerbeskyttelse	433
6.4.	Grundretskontrol	433
6.5.	Proportionalitetsprincippet	434
6.6.	Sammenfatning vedr. legitime hensyn	434
7.	Service direktivet	435
7.1.	Definitioner	435
7.2.	Centrale bestemmelser vedr. etableringsfrihed for tjenesteydere – tilladelser	437
7.3.	Centrale bestemmelser vedr. etableringsfrihed for tjenesteydere – forbudte krav og krav, der skal evalueres.	441
7.4.	Sammenfatning	448

Kapitel II

Kapital.		449
1.	Introduktion til kapitalens fri bevægelighed	449
2.	Kort om art. 63 TEUF	451
3.	Begrebet kapitalbevægelser	452
4.	De berettigede og de forpligtede	456
5.	Interne forhold	457
6.	Diskriminationsforbud og/eller restriktionsforbud	458
6.1.	Nationalitet	460
6.2.	Krav om administrativ tilladelse	461
6.3.	Bopælskrav	461
6.4.	Krav vedr. kreditinstitutters etablering m.v.	463
6.5.	Privatisering	464
6.6.	Beskatning	466
6.7.	Arv	471
7.	Legitime hensyn	473
7.1.	Hensynene i art. 65 TEUF	474
7.1.1.	Hensynet til i skattelovgivningen at sondre imellem skatteydere	475
7.1.2.	Nødvendige foranstaltninger, offentlig orden og sikkerhed m.m.	477
7.2.	Domstolsskabte hensyn	479
7.2.1.	Sikring af energiforsyningen m.m.	480
7.2.2.	Bevarelse af sunde og lige konkurrencevilkår på markederne	482
7.2.3.	Nødvendigheden af at sikre skattebetalingen og en effektiv skattekontrol m.m.	482
7.2.4.	Sammenhængen i beskatningsordningen	483
7.2.5.	Den fysiske planlægning m.m.	484

7.2.6.	Opretholdelse af et landbrugserhverv m.m.	485
7.2.7.	Miljøhensyn	487
7.2.8.	Rent økonomiske hensyn	487
7.2.9.	Den offentlige sundhed m.m.	488
7.3.	Grundretskontrol	488
7.4.	Retssikkerhedsprincippet.	490
7.5.	Proportionalitetsprincippet	491
7.6.	Sammenfatning vedr. legitime hensyn	492

Kapitel 12

Arbejdskraft	495
1. Arbejdskraftens fri bevægelighed	495
1.1. Indledning	495
1.2. Retskilder.	498
1.2.1. Primærretten	498
1.2.1.1. Art. 45 TEUF.	498
1.2.1.2. Det generelle forbud mod diskrimination pga. nationalitet i art. 18 TEUF	499
1.2.1.3. Udveksling af unge arbejdstagere	499
1.2.1.4. Unionsborgeres fri bevægelighed, art. 20-25 TEUF.	500
1.2.1.5. Almindelige retsprincipper og grundlæggende rettigheder. EU's Charter om grundlæggende rettigheder	500
1.2.2. Sekundærlovgivningen	500
1.2.2.1. Forordningen om vandrende arbejdskraft	500
1.2.2.2. Forordningen om koordinering af social sikring.	501
1.2.2.3. Opholdsdirektivet	503
1.2.2.4. Håndhævelsesdirektivet vedr. arbejdskraftens fri bevægelighed	504
1.2.3. EU-Domstolens praksis.	506
1.2.4. Litteraturen	506
1.3. Personelt anvendelsesområde	506
1.3.1. Pligtsubjekter	506
1.3.1.1. Den offentlige sektor: offentlige myndigheder, offentlige arbejdsgivere, ordregivere m.fl.	506
1.3.1.2. Den private sektor: arbejdsgivere m.fl.	507
1.3.2. Rettighedssubjekter: arbejdssøgende og arbejdstagere i EU-retten.	508
1.3.2.1. Førstegangssøgende.	508
1.3.2.2. Arbejdstagere i job.	509
1.3.2.3. Tidligere beskæftigede, der har bevaret deres arbejdstagerstatus.	511

1.3.2.4.	Forhenværende arbejdstagere, der ikke længere har kontakt med arbejdsmarkedet	512
1.3.2.5.	Familiemedlemmer til vandrende arbejdstagere	513
1.3.3.	Rettighedssubjekter: arbejdsgivere	513
1.4.	Job i den offentlige administration	514
1.5.	Grænseoverskridende aspekter, rent interne forhold og diskrimination af egne statsborgere	516
1.6.	Forbud mod diskrimination pga. nationalitet	517
1.6.1.	Det EU-retlige lighedsprincip	517
1.6.2.	Begreberne direkte og indirekte diskrimination	517
1.6.2.1.	Direkte diskrimination	518
1.6.2.2.	Indirekte diskrimination	518
1.6.3.	Vilkår med hensyn til, hvilke der ikke må diskrimineres	520
1.6.3.1.	Indrejse og ophold	520
1.6.3.2.	Løn og arbejdsvilkår	520
1.6.3.3.	Sociale fordele og skat	521
1.6.3.4.	Bolig	526
1.6.3.5.	Uddannelse	526
1.7.	Restriktionsforbud	527
1.8.	Retfærdiggørelse	529
1.8.1.	Legitime hensyn	530
1.8.1.1.	Ordre Public	530
1.8.1.2.	Andre legitime hensyn	531
1.8.2.	Proportionalitet	532
1.9.	Grundretskontrol	532
2.	Udstationering	533
2.1.	Retsgrundlaget	533
2.1.1.	Fri bevægelighed. Diskriminations- og restriktionsforbuddet i art. 56 TEUF	533
2.1.2.	Udstationeringsdirektivet	534
2.1.3.	Håndhævelsesdirektivet vedr. udstationering	534
2.1.4.	2018-ændringen af Udstationeringsdirektivet	535
2.1.5.	Udstationeringsloven og Arbejdsmarkedets Fond for Udstationerede	535
2.2.	Hvilket lands lov gælder for udstationerede arbejdstagere?	536
2.3.	Hvad er udstationering	536
2.4.	Udstationeringsdirektivets hovedregel	537
2.4.1.	Kernevilkårene i Udstationeringsdirektivet	538
2.4.2.	Mindsteløn – aflønning	539
2.4.3.	Uden for kerneområdet. Ordre public	541
2.5.	Udstationeringsloven og Arbejdsmarkedets Fond for Udstationerede	542
2.6.	Myndighedskontrol	542
2.6.1.	RUT-registret	543

2.6.1.1.	Generelt om forholdet til art. 56 TEUF	545
2.6.1.2.	Forholdet til Håndhævelsesdirektivet	547
2.6.1.3.	Verserende danske sager om RUT i forhold til art. 56 TEUF	548
2.7.	Bedre adgang til oplysninger	550
2.8.	Effektive klageordninger for udstationerede arbejdstagere	551

Kapitel 13

Unionsborgerskab og tredjelandstatsborgere	553
1. Indledning	553
1.1. Forbeholdet vedr. unionsborgerskab	555
1.2. Retsforbeholdet	556
2. Regelgrundlag vedr. unionsborgerskab	556
2.1. Primærret	556
2.2. Sekundærlovgivning	557
2.2.1. Opholdsdirektivet	557
2.2.2. Før Opholdsdirektivet	558
2.3. Praksis fra EU-Domstolen	559
2.4. Litteraturen	559
3. Grænseoverskridende aspekter, rent interne forhold og diskrimination af egne statsborgere	559
3.1. Grænseoverskridelse og/eller status som unionsborger som link til EU-retten	560
3.2. Hvad skal der til, for at der er et grænseoverskridende aspekt? . . .	565
3.3. Indlændingediskrimination (Omvendt diskrimination)	566
4. Ret til indrejse og ophold	566
4.1. Opholdsret for delgrupper	566
4.1.1. Erhvervsaktive (arbejdstagere og selvstændige erhvervsdrivende)	567
4.1.2. Personer med tilstrækkelige ressourcer til ikke at blive en byrde for værtsstatens sociale system	567
4.1.3. Studerende	568
4.1.4. Familiemedlemmer til unionsborgere med opholdsret	570
4.2. Opholdsret i forskellige perioder	570
4.2.1. Opholdsret indtil tre måneder	570
4.2.2. Opholdsret i perioden fra tre måneders til fem års ophold	571
4.2.3. Mere end fem års ophold. Tidsubegrænset opholdsret	572
4.3. Administrative formaliteter	572
4.4. Bortfald af opholdsret	573
4.4.1. Urimelig byrde	573
4.4.2. Hensynet til den offentlige orden, sikkerhed og sundhed	575
5. Forbud mod diskrimination af unionsborgere	576
5.1. Diskriminationsbegrebet	576
5.2. Det generelle forbud mod diskrimination i art. 18 TEUF	576

5.3.	Ligebehandlingsreglen i Opholdsdirektivet	578
5.4.	Ret til sociale og andre offentlige ydelser. Tilknytningskrav	581
6.	Fri bevægelighed for familiemedlemmer til unionsborgere med opholdsret. Familiesammenføring	584
6.1.	Hvilke familiemedlemmer?	584
6.2.	Familiemedlemmers afledte ret til fri bevægelighed	585
6.3.	Unionsborgeres krav på, at deres egen hjemstat tillader familiesammenføring	585
6.4.	Bevarelse af familiemedlemmers ret til ophold	587
6.4.1.	Efter unionsborgerens død eller udrejse	587
6.4.2.	Efter skilsmisse	587
6.4.3.	Efter ændring af unionsborgerens status	587
7.	Andre rettigheder for unionsborgere	588
8.	Grundlæggende rettigheder	589
9.	Tredjelandstatsborgere	591
9.1.	Tredjelandstatsborgere, der er familiemedlemmer til unionsborgere	591
9.2.	Aftaler mellem EU og tredjelande	597
9.3.	EU's kompetence og det danske retsforbehold	597
9.4.	Direktiver om indvandring fra tredjelande	599
9.5.	Fælles asylpolitik	600
	Litteratur	603
	Domsregister	621
	Stikordsregister	639